

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS AUKŠTOJO MOKSLO ĮSTATYMO 8 STRAIPSNIO 5 DALIES, 9 STRAIPSNIO 3 DALIES, 22 STRAIPSNIO 3 DALIES, 5 DALIES 10, 11 IR 12 PUNKTŲ, 24 STRAIPSNIO 1 DALIES 1, 2 IR 5 PUNKTŲ, 2 IR 7 DALIŲ, 42 STRAIPSNIO 4 DALIES, 60 STRAIPSNIO, 61 STRAIPSNIO 1 DALIES, 62 STRAIPSNIO 1 DALIES IR 65 STRAIPSNIO 1 IR 2 DALIŲ ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2002 m. vasario 5 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Egidijaus Jarašiūno, Zigmo Levickio, Augustino Normanto, Vlado Pavilionio, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko ir Teodoros Staugaitienės,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės atstovams Seimo nariams Aloyzui Sakalui ir Stanislovui Buškevičiui,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovams Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto vyresniajam patarėjui Alfonsui Ramonui ir Seimo kanceliarijos Teisės departamento konsultantei Audronei Ožiūnienei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1 straipsnio 1 dalimi, viešame Teismo posėdyje 2002 m. sausio 22 d. išnagrinėjo bylą Nr. 18/2000 pagal pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 8 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio 3 dalies pirmas sakiny, 22 straipsnio 3 dalies antras sakiny, 5 dalies 10, 11 ir 12 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktai, 2 ir 7 dalys, 42 straipsnio 4 dalies antras sakiny neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 40 straipsniui, ar minėto įstatymo 22 straipsnio 3

dalis antras sakinys, 60 straipsnio 2 dalis, 61 straipsnio 1 dalis, 62 straipsnio 1 dalis ir 65 straipsnio 1 bei 2 dalys neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, taip pat ar minėto įstatymo 60 straipsnis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsniui.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Lietuvos Respublikos Seimas 2000 m. kovo 21 d. priėmė Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymą (Žin., 2000, Nr. 27-715; toliau – ir Įstatymas), kuris vėliau buvo keičiamas ir papildomas.

Pareiškėjas – Seimo narių grupė prašo ištirti, ar kai kurios Įstatymo nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 29, 40 ir 41 straipsniams.

II

Pareiškėjas prašymą grindžia šiais argumentais.

1. Pareiškėjo nuomone, Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktuose įtvirtintos valstybinio universiteto tarybos ir valstybinės kolegijos tarybos funkcijos susiaurina aukštosios mokyklos savivaldos teises mokslinės ir pedagoginės veiklos srityse, taip pat susiaurina autonomijos garantijas, nustatytas Konstitucijos 40 straipsnyje bei anksčiau išleistuose įstatymuose (pvz., Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (Žin., 1991, Nr. 7-191) 16 straipsnio 1 ir 2 dalyse). Dėl to pareiškėjas abejoja Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11, 12 punktų ir 24 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 punktų bei 7 dalies atitiktimi Konstitucijos 40 straipsniui.

2. Pareiškėjas mano, kad Konstitucijos 40 straipsnyje įtvirtinta aukštųjų mokyklų autonomija pedagoginėje ar mokslinėje veikloje turi būti vienodo lygio visoms aukštosioms mokykloms nepriklausomai nuo jų tipo (universitetai ar kolegijos), steigėjų (valstybinės ar nevalstybinės) ir pan. Tačiau, pareiškėjo nuomone, lyginant Įstatymo 9 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytas aukštųjų mokyklų teises matyti, jog Įstatymo 9 straipsnio 3 dalies nuostata, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, reiškia, jog universitetų autonomijos lygis yra aukštesnis negu kitų aukštųjų mokyklų. Pareiškėjas taip pat pažymi, kad nevalstybinių aukštųjų mokyklų autonomija Įstatymu beveik neribojama, nes pagal Įstatymą nevalstybinių aukštųjų mokyklų (ir universitetų, ir kolegijų) valdymo tvarka nustatoma jos statute, o Įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad nevalstybinės aukštosios mokyklos statusas priimamas jos steigėjo nustatyta tvarka. Pareiškėjas abejoja dėl Įstatymo 8 straipsnio 5 dalies, 9 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio, 24 straipsnio 2 dalies ir 42 straipsnio 4 dalies antro sakinio atitikties Konstitucijos 40 straipsniui.

3. Pareiškėjo manymu, Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies antru sakiniu, kuriame įtvirtinta, kad

senato pirmininkas negali būti kartu ir rektoriumi, yra ribojama tik valstybinio universiteto autonomija. Pareiškėjo požiūriu, kyla abejonių dėl Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies antro sakinio atitikties Konstitucijos 29 ir 40 straipsniams.

4. Pareiškėjas teigia, kad Įstatymo 60 straipsnio 2 dalies ir 61 straipsnio 1 dalies nuostatomis yra nevienodai vertinami studentai, studijuojantys valstybinėje aukštojoje mokykloje. Vieni studentai privalo sudaryti trišales sutartis (Įstatymo 60 straipsnio 2 dalis), o kiti – dvišales (Įstatymo 61 straipsnio 1 dalis). Abiejų paminėtų sutarčių turinys gali skirtis, nes pirmųjų turinį nustato Vyriausybė, o antrųjų tik tipinę formą tvirtina Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ir Ministerija). Todėl, pareiškėjo nuomone, valstybinėse aukštosiose mokyklose besimokantys studentai nėra lygūs įstatymui, dėl to kyla abejonių dėl Įstatymo 60 straipsnio 2 dalies ir 61 straipsnio 1 dalies atitikties Konstitucijos 29 straipsniui.

5. Pareiškėjas pažymi, kad Įstatymo 65 straipsnio 1 ir 2 dalys paskolos grąžinimo tvarką nustato tik daliai studentų (valstybės finansuojamiems studentams, kurie per nustatytą studijų laikotarpį neįvykdė semestro studijų programos reikalavimų), tačiau studentams, studijuojantiems savo lėšomis, ta tvarka gali būti visai kita ir ją leidžiama nustatyti Vyriausybei. Pareiškėjo nuomone, valstybinėse aukštosiose mokyklose besimokantys studentai nėra lygūs įstatymui, todėl kyla abejonių dėl Įstatymo 65 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikties Konstitucijos 29 straipsniui.

6. Pareiškėjo manymu, priėmimas į valstybinę aukštąją mokyklą, kuri pagal Įstatymo 47 straipsnio 3 dalį ir 61 straipsnio 1 dalį nulemia stojančiojo brandos egzaminų rezultatai, dar nereiškia, kad aukštasis mokslas yra visiems prieinamas pagal kiekvieno žmogaus sugebėjimus, kaip nustatyta Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalyje. Pareiškėjo manymu, aukštojo mokslo prieinamumą pagal sugebėjimus jau patekus į aukštąją mokyklą nemažai lemia materialinės studento gyvenimo ir studijų sąlygos, kurias savo ruožtu nulemia studijų kainos padengimo šaltinis: studentams, kuriems studijų kainą sumoka visi valstybės mokesčių mokėtojai, aukštasis mokslas yra prieinamas daug lengviau negu tiems, kurie patys turi sumokėti studijų kainą. Pareiškėjas pabrėžia, kad nors Įstatymo 60 straipsnio 4 dalyje numatoma galimybė konkurso būdu skirti studijuojantiems savo lėšomis valstybės paskolą studijoms apmokėti, tačiau, skirtingai nuo studijuojančiųjų valstybės finansuojamose vietose, šią paskolą studijuojantieji savo lėšomis privalo grąžinti nepriklausomai nuo to, ar jie valstybinėje aukštojoje mokykloje mokosi gerai, ar blogai (Įstatymo 60 straipsnio 3 ir 4 dalys). Vadinasi, šiuo atveju studijuojantieji valstybės finansuojamose vietose turi pranašumą: jei jie mokosi gerai, paskolos grąžinti nereikia (Įstatymo 60 straipsnio 3 dalis), o jeigu gerai mokosi studijuojantieji savo lėšomis, tai dėl valstybės paskolos gavimo jie privalo konkuruoti tik tarpusavyje (Įstatymo 60 straipsnio 4 dalis) ir net laimėję konkursą nėra atleidžiami nuo paskolos grąžinimo.

Nemokamą mokslą valstybinėje aukštojoje mokykloje gerai besimokantiems piliečiams

Įstatymo nuostatos užtikrina tik tiems piliečiams, kurių sugebėjimai buvo geresni vidurinėje mokykloje, ir netaiko tiems piliečiams, kurių sugebėjimai ten buvo prastesni. Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostata taikoma visiems piliečiams, gerai besimokantiems valstybinėse aukštosiose mokyklose, todėl, pareiškėjo nuomone, Įstatymo 60 straipsnio atitiktis Konstitucijos 41 straipsniui kelia abejonių.

III

1. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovo Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto vyresniojo patarėjo A. Ramono rašytiniai paaiškinimai.

1.1. Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose valstybinio universiteto tarybai nustatytos funkcijos sudaro prielaidas pareikšti valstybės ir visuomenės nuomonę sprendžiant universiteto plėtros strategiją bei universiteto įnašą į valstybės ekonominę, socialinę ir kultūrinę plėtrą (Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 6 punktas). Suinteresuoto asmens atstovas pabrėžė, jog Įstatyme nenurodyta, kad senatas privalo atsižvelgti į tarybos išvadas ar siūlymus minėtais klausimais. Tai nenurodyta ir Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11 ir 12 punktuose – juose tiesiog įtvirtinta nuostata, kad senatas turėtų sulaukti universiteto tarybos išvadų prieš svarstydamas klausimus ar tvirtindamas nutarimus, kurie yra svarbūs ne tik universitetui, bet ir visuomenei, valstybei.

A. Ramonas pažymėjo, kad pagal Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 5 punktą taryba svarsto ir parengia išvadas dėl metinių rektoriaus ataskaitų, metinių pajamų ir išlaidų sąmatų bei jų įvykdymo ataskaitų, o pagal to paties straipsnio 7 dalies nuostatas, jei senatas nepritaria tarybos išvadoms ir siūlymams dėl metinių pajamų ir išlaidų sąmatų bei jų įvykdymo ataskaitų, taryba juos svarsto pakartotinai ir, jei tą patį sprendimą priima dar kartą, jis tampa senatui privalomas. Taip įtvirtinamas aukštosios mokyklos atskaitomybės valstybei ir visuomenei už panaudotas lėšas principas. Tačiau tarybai nėra suteikta tiek galių, kad ji kaip nors ribotų universiteto mokslinę ir pedagoginę laisvę. Taryba svarsto, vertina, teikia siūlymus, išvadas (į kurias nebūtina senatui atsižvelgti), ir kraštutiniu atveju gali siūlyti Ministerijai inicijuoti aukštosios mokyklos ūkinės ir finansinės veiklos auditą (Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 7 punktas).

A. Ramono manymu, nėra pagrindo teigti, jog kyla abejonių dėl Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11, 12 punktų ir 24 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 punktų bei 7 dalies atitikties Konstitucijos 40 straipsniui.

1.2. Suinteresuoto asmens atstovas pabrėžė, kad pareiškėjo pateiktas pavyzdys, jog universitetų autonomijos lygis yra aukštesnis negu kitų universitetines studijų programas teikiančių aukštųjų mokyklų (pvz., akademijų), kurioms pagal Įstatymo 6 straipsnio 1 dalį dar nėra pripažintas universiteto statusas, yra netikslus. Iš tiesų yra priešingai: aukštosios mokyklos yra tik dviejų tipų –

universitetai ir kolegijos (Įstatymo 5 straipsnio 1 dalis), o kolegijos negali vadintis universitetais ir akademijomis (Įstatymo 7 straipsnio 1 dalis); vadinasi, negali būti akademijos, kuri neturėtų universiteto statuso.

Pasak A. Ramono, Įstatyme nustatyti valstybinės kolegijos akademinės tarybos ir universiteto senato skirtumai, tačiau jie yra reikalingi dėl dviejų pagrindinių priežasčių: 1) kolegijose nėra (ir artimiausiu laiku nebus) pakankamai mokslininkų, galinčių savarankiškai tvirtinti studijų programas, pasirinkti studijų ar mokslinės veiklos kryptis, teikti valstybės pripažįstamus kvalifikacinius laipsnius; 2) kolegijose aktualu palikti didesnę dalį valstybiniam reguliavimui, o ne savivaldai, kad būtų galima sparčiau reaguoti į besikeičiančius specialistų (konkrečiai veiklos sričiai) poreikius.

A. Ramonas pažymėjo, kad niekas kitas, išskyrus steigėją, negali nustatyti privačios institucijos valdymo tvarkos. Todėl Įstatyme nevalstybinių aukštųjų mokyklų steigimas ir veikla reglamentuojami tik tais aspektais, kad Vyriausybė išduoda licenciją (Įstatymo 15 straipsnio 2 dalis) ir yra vertinama studijų kokybė minėtose aukštosiose mokyklose (16 straipsnio 2 ir 3 dalys). Be to, nevalstybinių aukštųjų mokyklų statutuose turi būti nurodyti (tokie pat, kaip valstybinių aukštųjų mokyklų statutuose) jų veiklą reglamentuojantys punktai (Įstatymo 8 straipsnis). Skirtumas tik tas, kad nevalstybinių aukštųjų mokyklų statutai priimami ne valstybės, o steigėjo nustatyta tvarka (Įstatymo 8 straipsnio 5 dalis).

A. Ramono manymu, neturėtų kilti abejonių dėl Įstatymo 8 straipsnio 5 dalies, 9 straipsnio 3 dalies pirmo sakinio, 24 straipsnio 2 dalies ir 42 straipsnio 4 dalies antro sakinio atitikties Konstitucijos 40 straipsniui.

1.3. Suinteresuoto asmens atstovo teigimu, pareiškėjo prašymo motyvas, jog Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies antras sakinytis prieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui dėl to, kad senato pirmininkui draudžiama kartu būti ir universiteto rektoriumi, nėra pagrįstas, nes nesvarbu, ar asmuo eina tik senato pirmininko pareigas, ar tik universiteto rektoriaus pareigas, ar kartu senato pirmininko ir universiteto rektoriaus pareigas, – bet kuriuo atveju tas asmuo yra vienodai lygus įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams.

1.4. A. Ramonas paaiškino, kad studentams, kuriems studijų kainą sumoka visi valstybės mokesčių mokėtojai, aukštasis mokslas yra prieinamas daug lengviau negu tiems, kurie patys turi sumokėti studijų kainą. Aukštojo mokslo prieinamumą pagal sugebėjimus jau patekus į aukštąją mokyklą labiausiai lemia materialinės studento gyvenimo ir studijų sąlygos, kurios savo ruožtu priklauso nuo studijų kainos padengimo šaltinio. Įstatymo 60 straipsnis ne tik kelia abejonių atitikties Konstitucijai atžvilgiu, bet ir didina socialinę nelygybę. Suinteresuoto asmens atstovas nurodė, kad pareiškėjo prašyme teisingai pabrėžiama, jog nors Įstatymo 60 straipsnio 4 dalyje numatoma galimybė konkurso būdu skirti studijuojantiems savo lėšomis valstybės paskolą

studijoms apmokėti, tačiau, skirtingai nuo studijuojančiųjų valstybės finansuojamose vietose, šią paskolą studijuojantieji savo lėšomis privalo gražinti, nors jie valstybinėje aukštojoje mokykloje mokėsi gerai. A. Ramonas mano, jog pareiškėjo prašyme suformuluota išvada, kad Įstatymo 60 straipsnio 3 dalis siaurina Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatos taikymo sritį, yra teisinga.

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti suinteresuoto asmens – Seimo atstovės Seimo kanceliarijos Teisės departamento konsultantės A. Ožiūnienės rašytiniai paaiškinimai.

2.1. A. Ožiūnienė nurodė, kad aukštųjų mokyklų autonomija yra santykinė. Jų autonomija derintina su atsakomybe ir atskaitomybe valstybei ir visuomenei siekiant išvengti aukštųjų mokyklų saviizoliacijos. Būtent tuo tikslu Įstatyme numatytas universitetų ir kolegijų tarybų sudarymas. Suinteresuoto asmens atstovė atkreipė dėmesį, jog Įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad minėtos tarybos yra valstybinių aukštųjų mokyklų visuomeninės priežiūros ir globos institucijos. Tarybos rengia išvadas, teikia pasiūlymus dėl aukštųjų mokyklų savivaldos ir valdymo institucijų veiklos, vertina, kaip aukštoji mokykla vykdo savo uždavinius, naudoja turtą ir valstybės jai skirtas bei kitas gautas lėšas ir pan. Jos padeda aukštosioms mokykloms palaikyti ryšius su visuomene ir kartu reaguoti į jos poreikius.

A. Ožiūnienė teigia, kad senatui ar akademinėi tarybai, sprendžiantiems akademinis klausimus, taryba įtakos realiai gali turėti tik tiek, kiek nebūtų pažeidžiamas akademinės laisvės principas.

A. Ožiūnienė padarė išvadą, kad Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11 ir 12 punktų ir 24 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 punktų bei 7 dalies nuostatos neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsniui.

2.2. Suinteresuoto asmens atstovė paaiškino, kad Konstitucijos 40 straipsnio nuostata, jog aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija, neįpareigoja įstatymų leidėjo taikyti vienodą autonomijos mastą visoms aukštosioms mokykloms.

A. Ožiūnienės nuomone, Įstatymo 6 ir 7 straipsniuose pateiktose universiteto ir kolegijos sąvokose atskleisti esminiai šių aukštųjų mokyklų skirtumai nurodant studijų pobūdį, šių aukštųjų mokyklų tikslus, specialistų parengimo lygį ir kt. Įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į ypatingą universitetų statusą, papildomai suteikė universitetams teisę pasirinkti studijų, mokslinių tyrimų, profesionaliosios meninės veiklos formas bei kryptis ir patiems tvirtinti studijų krypties reglamentą atitinkančias studijų programas (Įstatymo 9 straipsnio 3 dalis), universitetų senatams tvirtinti studijų programas (kolegijų studijų programas tvirtina Ministerija kolegijų akademinės tarybos teikimu) (Įstatymo 42 straipsnio 4 dalis).

Suinteresuoto asmens atstovė pažymėjo, kad aukštųjų mokyklų statuto priėmimo tvarka nėra susijusi su aukštųjų mokyklų autonomijos realizavimu. Nustatyti nevalstybinių aukštųjų mokyklų statuto priėmimo, keitimo ar papildymo tvarką yra jų steigėjų prerogatyva.

Atsižvelgdama į išdėstytus motyvus A. Ožiūnienė teigia, kad Įstatymo 8 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio 3 dalis, 24 straipsnio 2 dalis ir 42 straipsnio 4 dalis neprieštaruja Konstitucijos 40 straipsniui.

2.3. Suinteresuoto asmens atstovė pabrėžė, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalies nuostata, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs, iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą. Diskriminacija nelaikomas įstatymu įtvirtintas diferencijuotas teisinis reguliavimas, taikomas tam tikrų asmenų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu. A. Ožiūnienės manymu, draudimas universiteto senato pirmininkui būti kartu ir universiteto rektoriumi nelaikytinas diskriminuojančiu asmenį ir kartu prieštaraujančiu konstituciniam asmenų lygybės principui.

2.4. Įstatymo 60 straipsnio 2 dalies nuostata, kad į valstybės finansuojamą vietą priimtas studentas su aukštąja mokykla ir Lietuvos valstybiniu mokslo ir studijų fondu sudaro trišalę sutartį, bei Įstatymo 61 straipsnio 1 dalis, kur numatyta, kad su studentais, nepatekusiais atrankos konkurso būdu į valstybės finansuojamas vietas ir sutikusiais mokėti už studijas, sudaromos sutartys, kurių sudarymo tvarką ir tipinę formą tvirtina Ministerija ir kurios įregistruojamos Lietuvos valstybiniame mokslo ir studijų fonde, nėra diskriminuojančios ir prieštaraujančios visų asmenų lygybės principui. A. Ožiūnienės nuomone, šių Įstatymo nuostatų traktuoti kaip privilegijų teikimą vieniems studentams kitų atžvilgiu nėra jokio pagrindo: ginčijamos Įstatymo nuostatos nesusijusios su Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje nustatyto principu ir jam neprieštaruja.

Suinteresuoto asmens atstovė analogišką išvadą daro ir dėl Įstatymo 65 straipsnio 1 ir 2 dalių atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

2.5. A. Ožiūnienė pabrėžė, kad realizuojant Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatą Įstatymo 47 straipsnyje nustatyta, jog į aukštąją mokyklą priimami asmenys, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą. Asmenys į valstybės finansuojamas vietas priimami konkurso būdu, kurio pagrindą sudaro ne daugiau kaip 4 mokomųjų dalykų brandos egzaminų rezultatai. Specialiems gebėjimams nustatyti aukštoji mokykla gali organizuoti ne daugiau kaip du egzaminus ar testus. Taigi teisė įgyti aukštąjį išsilavinimą siejama su asmens sugebėjimais ir žiniomis. Kartu Įstatymo 5 straipsnio 7 dalyje kaip viena pagrindinių aukštosios mokyklos funkcijų nurodyta pareiga sudaryti vienodas galimybes visiems Lietuvos nuolatiniais gyventojams pagal jų sugebėjimus ir žinias įgyti aukštąjį išsilavinimą. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, kad Įstatymo 47 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė stojantiejiems pateikti prašymą stoti į kelias aukštąsias mokyklas ir taip padidindamos asmens galimybės įgyti aukštąjį išsilavinimą. Kita vertus, valstybinės aukštosios mokyklos pagal tipines sutartis gali priimti nuoseklioms studijoms Ministerijos ir aukštosios mokyklos sutartyje numatytą skaičių studentų, kurie, nepatekę atrankos konkurso būdu į valstybės finansuojamas vietas, sutinka mokėti už studijas. Tačiau ši galimybė nepažeidžia

pretenduojančiųjų įstoti į valstybės finansuojamas vietas teisių – asmenys į valstybinę aukštąją mokyklą priimami pagal savo sugebėjimus konkuruodami į valstybės finansuojamas vietas.

Įstatymo 60 straipsnyje numatyta, kad studentams, priimtiems į valstybės finansuojamas vietas, studijų laikotarpiui suteikiama studijų kainą atitinkanti nominali valstybės paskola. Į valstybės finansuojamą vietą priimtas studentas sudaro su aukštąja mokykla tipinės formos sutartį, kuria nustatomos valstybės paskolos suteikimo ir grąžinimo sąlygos. Įstatyme yra numatyta galimybė studijuojantiems savo lėšomis studentams patekti į valstybės finansuojamas vietas: jei studentas be svarbių priežasčių du semestrus iš eilės per nustatytą studijų laikotarpį neįvykdė semestro studijų programos reikalavimų, aukštoji mokykla jį išbraukia iš valstybės finansuojamose vietose studijuojančių studentų sąrašų. Aukštojoje mokykloje atsiradus valstybės finansuojamai laisvai vietai pagal tam tikrą studijų programą, asmenys, studijuojantieji pagal ją savo lėšomis, turi teisę konkurso būdu patekti į valstybės finansuojamą vietą.

A. Ožiūnienė pažymėjo, kad sąvokos „gerai besimokantys piliečiai“ turinys Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalyje neatskleistas. Konstitucinė norma tik pabrėžia, kad pilietis privalo mokytis gerai. Įstatymų leidėjas įstatymuose taip pat nėra detalizavęs, kas yra gerai besimokantis pilietis, todėl atsiranda prielaidos šią sąvoką nevienodai interpretuoti bei taikyti.

Suinteresuoto asmens atstovė daro išvadą, kad nėra pagrindo teigti, jog Įstatymo 60 straipsnis prieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui buvo gauti Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus V. Vadapalo, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro A. Monkevičiaus, teisingumo viceministro P. Koverovo ir Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus J. Liaučiaus rašytiniai paaiškinimai, taip pat rašytinė Lietuvos universitetų rektorių konferencijos Teisės klausimų komiteto nuomonė.

V

Konstitucinio Teismo posėdyje pareiškėjo – Seimo narių grupės atstovai A. Sakalas ir S. Buškevičius iš esmės pakartoto prašyme išdėstytus argumentus.

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovai A. Ramonas ir A. Ožiūnienė iš esmės pakartoto Konstituciniam Teismui pateiktuose rašytiniuose paaiškinimuose išdėstytus argumentus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjas – Seimo narių grupė prašo iširti, ar Įstatymo 8 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio

3 dalies nuostata, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, 5 dalies 10, 11 ir 12 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktai, 2 ir 7 dalys, 42 straipsnio 4 dalies nuostata, kad kolegijos studijų programas tvirtina Ministerija kolegijos akademinės tarybos teikimu, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsniui, ar Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, 60 straipsnio 2 dalis, 61 straipsnio 1 dalis, 62 straipsnio 1 dalis ir 65 straipsnio 1 ir 2 dalys neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsniui, taip pat ar Įstatymo 60 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsniui.

Iš pareiškėjo pateiktų argumentų matyti, jog Seimo narių grupė abejoja dėl ginčijamų Įstatymo nuostatų atitikties atitinkamai ne visos apimties Konstitucijos 29, 40 ir 41 straipsniams, o tik Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, 40 straipsnio 3 daliai ir 41 straipsnio 3 daliai.

2. Seimas 2001 m. sausio 25 d. Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 5, 9, 11, 15, 34, 40, 51, 54, 56, 59, 67 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu (Žin., 2001, Nr. 16-496) pakeitė Įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 3 punktą. Pareiškėjo ginčijama Įstatymo 9 straipsnio 3 dalies nuostata, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, nebuvo pakeista.

3. Seimas 2001 m. gruodžio 21 d. priėmė Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 2 straipsnio, II skirsnio pavadinimo, 14, 15, 17, 27, 28, 29, 37, 39, 41, 47, 48, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 67 straipsnių pakeitimo bei papildymo ir 18, 64, 65, 68 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymą (Žin., 2002, Nr. 3-75), kuriuo pakeitė ginčijamus Įstatymo 60, 61 ir 62 straipsnius, o Įstatymo 65 straipsnį panaikino. Pakeitus Įstatymą, pareiškėjo ginčijamų Įstatymo nuostatų neliko, todėl, vadovaujantis Konstitucinio Teismo įstatymo 69 straipsnio 4 dalimi, byla dėl pareiškėjo prašymo ištirti, ar Įstatymo 60 straipsnio 2 dalis, 61 straipsnio 1 dalis, 62 straipsnio 1 dalis ir 65 straipsnio 1 ir 2 dalys neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, taip pat ar Įstatymo 60 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai, nutraukta.

4. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus, Konstitucinis Teismas pagal pareiškėjo prašymą šioje byloje tirs, ar Įstatymo 8 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio 3 dalies nuostata, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, 5 dalies 10, 11 ir 12 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktai, 2 ir 7 dalys, 42 straipsnio 4 dalies nuostata, kad kolegijos studijų programas tvirtina Ministerija kolegijos akademinės tarybos teikimu, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, taip pat ar Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, neprieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

II

1. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta: „Aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija.“

Atskleidžiant aukštosios mokyklos autonomijos, įtvirtintos Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje, turinį pažymėtina, kad „tradiiciškai aukštosios mokyklos autonomija suprantama kaip teisė savarankiškai nustatyti ir įtvirtinti įstatuose ar statute savo organizacinę ir valdymo struktūrą, ryšius su kitais partneriais, mokslo ir studijų tvarką, studijų programas, studentų priėmimo tvarką, spręsti kitus su tuo susijusius klausimus, naudotis valstybės perduotu ir kitu įsigytu turtu, turėti teritorijos ir pastatų, kito turto, skirto mokslo ir studijų reikalams, neliečiamumo garantiją. Tuo tikslu aukštajai mokyklai garantuojama institucinė autonomija, t. y. tam tikras statusas, kuris reiškia, kad yra tam tikros veiklos sritys, laisvos nuo vykdomosios valdžios kontrolės“ (Konstitucinio Teismo 1994 m. birželio 27 d. nutarimas).

2. Aukštojo mokslo sistema laiduoja mokslo ir kultūros, socialinę ir ekonominę plėtrą. Aukštojo mokslo paskirtis – kurti, kaupti ir skleisti mokslo žinias bei kultūros vertybes, ugdyti asmenybę ir visuomenę. Todėl visuomenė yra suinteresuota, kad aukštosiose mokyklose būtų sudarytos sąlygos ugdyti visapusišką asmenybę, kad aukštosios mokyklos turėtų dėstyti, mokslinių tyrimų ir kūrybinės veiklos laisvę. Savo ruožtu aukštosios mokyklos turi reaguoti į besikeičiančius visuomenės poreikius ir derinti savo veiklą su visuomenės interesais. Vadinasi, aukštosios mokyklos autonomijos principas turi būti derinamas su atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei principu, kitomis konstitucinėmis vertybėmis, su aukštųjų mokyklų pareiga laikytis Konstitucijos ir įstatymų, su aukštųjų mokyklų ir visuomenės interesų sąveika ir jų derinimu. Universitetų Didžiojoje Chartijoje (*Magna Charta Universitatum*, 1988 m. rugsėjo 18 d.) yra nustatyta, kad „šiandiniame pasaulyje universitetų paskirtis teikti žinias jaunajai kartai reiškia, jog jie turi tarnauti kartu ir visai visuomenei“. Pažymėtina, kad „valstybės teisė reguliuoti išorinius aukštosios mokyklos reikalus neprieštarauja autonomijai, jei tai nedaro poveikio aukštosios mokyklos mokslinės ir pedagoginės veiklos laisvei“ (1994 m. birželio 27 d. Konstitucinio Teismo nutarimas).

3. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija. Aukštojo mokslo tikslų įvairovė lemia tai, kad gali būti įvairių tipų aukštųjų mokyklų. Konstitucinis Teismas 1996 m. liepos 10 d. nutarime pažymėjo, kad universitetai skiriasi nuo kitų aukštųjų mokyklų pagal studijų pobūdį, aukštųjų mokyklų tikslus, specialistų parengimo lygį ir kt. Atsižvelgiant į tai, kad gali būti įvairių tipų aukštųjų mokyklų, įstatymais skirtingų tipų aukštosioms mokykloms (priklausomai nuo to, ar tai universitetai, ar kolegijos, ar steigėjai yra valstybė, ar kiti subjektai, bei kitų sąlygų) gali būti nustatomos skirtingos autonomijos ribos; įstatymais gali būti skirtingai reguliuojami aukštųjų mokyklų valdymo, taip pat ir jų savivaldos santykiai.

Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostata negali būti aiškinama kaip draudžianti įstatymais nustatyti nevienodas skirtingų aukštųjų mokyklų tipų autonomijos ribas. Skirtingų tipų aukštųjų mokyklų bei skirtingų steigėjų įsteigtų aukštųjų mokyklų (valstybinių ir nevalstybinių) valdymo formų, jų valdymo institucijų, šių institucijų sudarymo tvarkos bei jų funkcijų ir įgaliojimų skirtingas nustatymas įstatymais savaime nepaneigia konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo.

III

Dėl Įstatymo 8 straipsnio 5 dalies, 9 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, 22 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, 5 dalies 10, 11 ir 12 punktų, 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktų, 2 ir 7 dalių bei 42 straipsnio 4 dalies nuostatos, kad kolegijos studijų programas tvirtina Ministerija kolegijos akademinės tarybos teikimu, atitikties Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

1. Įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje nustatyta: „Nevalstybinės aukštosios mokyklos statusas priimamas jos steigėjo nustatyta tvarka, o keičiamas – statute nustatyta tvarka. Nevalstybinės aukštosios mokyklos statutą registruoja Ministerija.“

Įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 1 sakinyje nurodyta: „Universitetai, be šio straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, taip pat turi teisę:“.

Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies 2 sakinyje nustatyta: „Rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo.“

Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11 ir 12 punktuose nustatyta:

„Senatas vykdo šias pagrindines funkcijas: <...>

10) svarsto universiteto plėtros perspektyvinio plano projektą ir, gavęs universiteto tarybos išvadą, jį tvirtina bei teikia Ministerijai kartu su universiteto tarybos išvada;

11) svarsto sutarties su Ministerija projektą ir, gavęs universiteto tarybos išvadą, teikia jį Ministerijai kartu su universiteto tarybos išvada;

12) svarsto metines rektoriaus ataskaitas, metines pajamų ir išlaidų sąmatas bei jų įvykdymo ataskaitas ir, gavęs universiteto tarybos išvadą, jas tvirtina.“

Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktuose, 2 ir 7 dalyse nustatyta:

„1. Valstybinio universiteto taryba, valstybinės kolegijos taryba (toliau – taryba):

1) rengia išvadas dėl aukštosios mokyklos plėtros perspektyvinio plano bei aukštosios mokyklos sutarties su Ministerija projektų;

2) teikia siūlymus dėl studijų, mokslinių tyrimų ir jų plėtros programų, taip pat dėl struktūros pakeitimų, reikalingų toms programoms įgyvendinti;<...>

5) svarsto ir parengia išvadas dėl metinių rektoriaus (kolegijos direktoriaus) ataskaitų,

metinių pajamų ir išlaidų sąmatų bei jų įvykdymo ataskaitų.

2. Kolegijos taryba renka kolegijos direktorių. <...>

7. Jeigu senatas (akademine taryba) nepritaria tarybos išvadoms ir siūlymams dėl metinių pajamų ir išlaidų sąmatų bei jų įvykdymo ataskaitų, taryba juos svarsto pakartotinai ir, jei tą patį sprendimą priima dar kartą, šis sprendimas tampa Senatui (akademinei tarybai) privalomas.“

Įstatymo 42 straipsnio 4 dalies 2 sakinyje įtvirtinta: „Kolegijos studijų programas tvirtina Ministerija kolegijos akademinės tarybos teikimu.“

2. Pareiškėjas mano, kad Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtintoji aukštųjų mokyklų autonomija pedagoginėje ar mokslinėje veikloje turi būti vienodo lygio visoms aukštosioms mokykloms nepriklausomai nuo jų tipo (universitetai ar kolegijos), steigėjų (valstybinės ar nevalstybinės) ir pan.

Pareiškėjas abejoja Įstatymo 8 straipsnio 5 dalies, kurioje nustatyta nevalstybinės aukštosios mokyklos statuto priėmimo, keitimo ir registravimo tvarka, 9 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, 24 straipsnio 2 dalies ir 42 straipsnio 4 dalies nuostatos, kad kolegijos studijų programas tvirtina Ministerija kolegijos akademinės tarybos teikimu, atitiktimi Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

Pareiškėjo nuomone, Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11 ir 12 punktuose įtvirtintos universiteto senato funkcijos, taip pat Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktuose įtvirtintos valstybinio universiteto tarybos ir valstybinės kolegijos tarybos funkcijos susiaurina aukštosios mokyklos savivaldos teises mokslinės ir pedagoginės veiklos srityse, taip pat susiaurina autonomijos garantijas, nustatytas Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje. Pareiškėjas abejoja Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11 ir 12 punktų ir 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 bei 5 punktų ir 7 dalies atitiktimi Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

Pareiškėjas abejoja, ar Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

3. Minėta, kad universitetai nuo kitų tipų aukštųjų mokyklų skiriasi pagal studijų pobūdį, aukštųjų mokyklų tikslus, specialistų parengimo lygį ir kt. Atsižvelgiant į ypatingą universitetų vaidmenį vykstant visuomenės raidai, jų reikšmę visuomeniniam gyvenimui, Įstatyme, be tų teisių, kurias turi visų tipų aukštosios mokyklos, universitetams nustatytos ir kitos teisės: teisė pasirinkti studijų, mokslinių tyrimų, profesionaliosios meninės veiklos formas ir kryptis, tvirtinti studijų krypties reglamentą atitinkančias studijų programas, teikti kvalifikacinius ir mokslo laipsnius bei pedagoginius vardus (Įstatymo 9 straipsnio 3 dalis). Valstybinio universiteto senatas, skirtingai nei valstybinių kolegijų akademinė taryba, turi teisę rinkti rektorių (Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 3 punktas), tvirtinti studijų programas (Įstatymo 42 straipsnio 4 dalis).

Pagal Konstituciją gali būti steigiamos ir nevalstybinės aukštosios mokyklos (Konstitucijos 40 straipsnio 2 dalis). Įstatymo 8 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad „nevalstybinės aukštosios mokyklos statusas priimamas jos steigėjo nustatyta tvarka, o keičiamas – statute nustatyta tvarka. Nevalstybinės aukštosios mokyklos statutą registruoja Ministerija“.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad skirtingų tipų aukštųjų mokyklų bei skirtingų steigėjų įsteigtų aukštųjų mokyklų (valstybinių ir nevalstybinių) valdymo formų, jų valdymo institucijų, šių institucijų sudarymo tvarkos bei jų funkcijų ir įgaliojimų skirtingas nustatymas įstatymais savaime nepaneigia konstitucinio aukštųjų mokyklų autonomijos principo.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 8 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio 3 dalies nuostata, kad universitetai, be Įstatymo 9 straipsnio 2 dalyje išvardytų teisių, turi ir Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje nustatytas teises, 24 straipsnio 2 dalis ir 42 straipsnio 4 dalies nuostata, kad kolegijos studijų programas tvirtina Ministerija kolegijos akademinės tarybos teikimu, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

4. Įstatymo 21 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybinių universitetų visuomeninės priežiūros ir globos institucija yra universiteto taryba, valstybinės kolegijos – kolegijos taryba. Pagal Įstatymo 24 straipsnio 4 ir 5 dalis taryba sudaroma 4 metų kadencijai iš ne mažiau kaip 9 ir ne daugiau kaip 21 nario. Taryba formuojama iš trijų dalių: vieną trečdalį tarybos narių statuto nustatyta tvarka skiria senatas (akademinė taryba), kitą trečdalį tarybos narių (ne aukštosios mokyklos darbuotojų), atstovaujančių mokslo, kultūros, meno, ūkio sritims, vietos savivaldos ar valstybės valdymo institucijoms, skiria švietimo ir mokslo ministras, likęs trečdalis tarybos narių skiriamas bendru rektoriaus (kolegijos direktoriaus) ir ministro sutarimu. Tarp aukštosios mokyklos senato (akademinės tarybos) skirtų narių turi būti rektorius (kolegijos direktorius) ir ne mažiau kaip vienas studentų atstovas, išrinktas studentų atstovybės, o jeigu jos nėra – visuotinio studentų susirinkimo (konferencijos). Ministras įsakymu skelbia tarybos sudėtį ir, atsižvelgdamas į rektoriaus (kolegijos direktoriaus) siūlymą, skiria jos pirmininką. Tarybos pirmininku negali būti toje aukštojoje mokykloje dirbantis asmuo. Tarybos nariais negali būti Seimo ir Vyriausybės nariai, politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojai.

Valstybinių aukštųjų mokyklų tarybų narius skiria švietimo ir mokslo ministras bei valstybinių aukštųjų mokyklų savivaldos institucijos (senatas (akademinė taryba) ir rektorius (kolegijos direktorius)). Vadinasi, vykdomosios valdžios institucijos (švietimo ir mokslo ministro) ir valstybinių aukštųjų mokyklų savivaldos institucijų teisės sudarant tarybas yra vienodos. Pagal Įstatymo 24 straipsnio 4 dalį švietimo ir mokslo ministras negali neskelbti įstatymo nustatyta tvarka sudarytų tarybų sudėties. Valstybinių aukštųjų mokyklų tarybos yra visuomeninės priežiūros ir globos institucijos.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime minėta, kad konstitucinis aukštųjų mokyklų

autonomijos principas turi būti derinamas su atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei principu. Tuo tikslu taryba vertina, kaip valstybinė aukštoji mokykla vykdo savo uždavinius, naudoja turtą ir valstybės jai skirtas bei kitas gautas lėšas, kaip atlieka kitas Įstatymo nustatytas funkcijas. Tarybos padeda aukštosioms mokykloms palaikyti ryšius su visuomene, reaguoti į visuomenės poreikius.

Pažymėtina, kad dauguma taryboms nustatytų įgaliojimų juridine prasme yra rekomenduojamojo pobūdžio, išskyrus atvejį, kai taryba pakartotinai apsvarsčiusi priima tokias pačias išvadas ir siūlymus dėl metinių pajamų ir išlaidų sąmatų bei jų įvykdymo ataskaitų (Įstatymo 24 straipsnio 7 dalis).

Pagal Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10 ir 11 punktus valstybinio universiteto plėtros perspektyvinį plano projektą tvirtina, sutarties su Ministerija projektą Ministerijai teikia universiteto senatas. Įstatymo nuostatos, jog universiteto senatas universiteto plėtros perspektyvinį plano projektą tvirtina tik po to, kai gauna universiteto tarybos išvadą, kad sutarties su Ministerija projektą Ministerijai teikia tik po to, kai gauna tarybos išvadą, yra vertintinos kaip nustatančios tam tikrus procedūrinius reikalavimus, kuriuos būtina atlikti prieš senatui priimant sprendimus. Sprendžiant, ar Įstatyme nustatytais reikalavimais nepažeidžiamas aukštųjų mokyklų autonomijos principas, esminę reikšmę turi tai, kad tarybos išvados nesaisto senato priimant sprendimus minėtais klausimais. Tarybos priimami sprendimai teikti siūlymus dėl studijų, mokslinių tyrimų ir jos plėtros programų, taip pat dėl struktūros pakeitimų, reikalingų toms programoms įgyvendinti (Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 2 punktas), yra rekomenduojamojo pobūdžio.

Įstatymo VIII skirsnyje yra numatomas valstybės biudžeto lėšų skyrimas valstybinėms aukštosioms mokykloms. Valstybinėms aukštosioms mokykloms jų funkcijoms vykdyti yra skiriamos valstybės lėšos, numatytos valstybės biudžete.

Aukštoji mokykla, gaunanti lėšas iš valstybės biudžeto, privalo atsiskaityti už gaunamų lėšų tinkamą panaudojimą, o įstatymų leidėjas turi diskreciją įstatymu nustatyti lėšų panaudojimo kontrolės būdus ir priemones.

Konstitucijos 134 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Valstybės kontrolė prižiūri, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas, tačiau tai nereiškia, kad įstatymų leidėjas neturi teisės nustatyti ir kitokių priežiūros formų.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 22 straipsnio 5 dalies 10, 11 ir 12 punktai ir 24 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 punktai bei 7 dalis neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

5. Pareiškėjas abejoja, ar Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, kad priklausomai nuo aukštosios mokyklos tipo ir kitų aplinkybių įstatymais gali būti nustatyta skirtinga aukštųjų mokyklų

savivaldos institucijų sudarymo tvarka. Kitaip tariant, Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostata negali būti aiškinama kaip neleidžianti įstatymais nustatyti skirtingas aukštųjų mokyklų autonomijos ribas, taip pat skirtingai reguliuoti valstybinių ir nevalstybinių aukštųjų mokyklų savivaldos institucijų veiklą ir jų sudarymo santykius. Tai, kad Įstatymo 22 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, jog tas pats asmuo negali būti rektoriumi ir senato pirmininku, nepaneigia Konstitucijoje įtvirtinto aukštųjų mokyklų autonomijos principo.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus darytina išvada, kad Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, jog rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, neprieštaruoja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai.

IV

Dėl Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, atitikties Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

Pareiškėjas abejoja, ar Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, kad rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, neprieštaruoja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs.“

Šiame Konstitucinio Teismo nutarime jau konstatuota, jog pagal Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalies nuostatą, kad aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija, nedraudžiama įstatymais nustatyti skirtingas aukštųjų mokyklų autonomijos ribas, taip pat skirtingai reguliuoti valstybinių ir nevalstybinių aukštųjų mokyklų savivaldos institucijų veiklą ir šių institucijų sudarymo santykius. Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies ginčijama nuostata visų valstybinių universitetų savivaldos santykiai reguliuojami vienodai, joje taip pat nėra nuostatų, kuriomis būtų pažeidžiamas asmenų lygybės įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principas.

Atsižvelgiant į nurodytus motyvus darytina išvada, kad Įstatymo 22 straipsnio 3 dalies nuostata, jog rektoriumi ir senato pirmininku negali būti tas pats asmuo, neprieštaruoja Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 53, 54, 55, 56 straipsniais ir 69 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

1. Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 8 straipsnio 5 dalis, 9 straipsnio 3 dalis, 22 straipsnio 3 dalis, 5 dalies 10, 11 ir 12 punktai, 24 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 5 punktai, 2 ir 7 dalys, 42 straipsnio 4 dalis neprieštaruoja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

2. Nutraukti pradėtą teiseną dėl Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 60

straipsnio 2 dalies, 61 straipsnio 1 dalies, 62 straipsnio 1 dalies ir 65 straipsnio 1 bei 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 60 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnio 3 daliai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Nutarimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Egidijus Jarašiūnas
Zigmas Levickis
Augustinas Normantas
Vladas Pavilionis
Jonas Prapiestis
Vytautas Sinkevičius
Stasys Stačiokas
Teodora Staugaitienė